

*Важко вигадати щось
більш сюрреалістичне,
аніж російська дійсність.*

Автор документального фільму «Хлібний день» Сергій Дворцевой, який отримав гран-прі кінофестивалю «Молодість» (жовтень, 1999), не фантазує, не розповідає про своїх героїв. Вони самі щиро грають себе, не особливо переймаючись присутністю камери.

Сука з цуценятами та мрія КОЗИ

Дія відбувається в одному з маленьких робітничих поселень за 80 кілометрів від С.-Петербурга, яке, як і багато інших, спокійно вмирає. Перші кадри фільму неймовірно нудні. Четверо жінок і один чоловік (всі пенсійного віку), загрузаючи та ковзаючи в снігу, пхають невеликий товарний вагон від станції до себе в село. З назви фільму можна здогадатися, що всередині хліб. Довгі хвилини нашого споглядання - і ось кінцева зупинка біля магазину. Камера заглядає у вагон, і ми бачимо таку кількість хліба, яку на санчатах зміг би привезти будь-хто з учасників «експедиції». А якщо залучити на допомогу собак, які вешталися під вагоном, заважаючи, то можна було б ще й прокататися з вітерцем.

Але ж вагон уже є, а сани потрібно зробити...

Втім, від глядача вимагається співчуття. В кадрі з'являється величезна худюща сука, потім з десятків цуценят ніби народжуються з чорної діри будки і поспішають вчепитися у її відвислі соски. Вона відбивається, відгризається, відкидає їх зубами, аби самій щось поїсти... Точний, вдалий образ сучасної Росії та тих синів, що її скубуть. Але, незважаючи ні на що, цуценят шкода.

Тварини в цьому фільмі грають чи не важливіші за людей ролі. Бо люди, а їх у магазині (де відбуваються основні сцени) не більше, аніж тих, що пхали вагон, тільки сперечаються за хліб та виголошують «п'яні» монологи, в кульмінаціях згадуючи, що існує камера і що можна в її бік матюкнутися або плюнути. Тварини ж, всупереч усьому, люблять і народжують. Симпатична чорнява коза, наприклад (звільнена від хліва, а може, вже й від господаря), страждає за білявим цапом, який за зачиненими дверима. Впродовж усього фільму вона ігнорує зелену траву, що пробивається з-під снігу. В любовній лихоманці вона по-козиному читає якісь тексти в щедро розкиданих довкола старих газетах чи подертих книгах. Шукає щось поетичне. Вона пожирає їх, але жага тільки зростає, поки не з'являється у високому віконечку хліва голова білявого цапа. Коза стає на задні ноги і довго цілується з в'язнем, а той проявляє неабияку активність. Вони цілуються, здається, навіть довше, ніж люди везли хліб. Але це зовсім не нудно.

Напевно, це найбільш вдала еротична сцена «Молодості». Парадоксально, що вона найбільш людяна, особливо коли взяти до уваги акти без якихось прелюдій з «Еротичних історій» (одна з програм фестивалю) або, наприклад, з ізраїльського фільму про повій, який називається «Лулу».

Наприкінці «Хлібного дня», як і чекалося, люди штовхають порожній вагон назад на станцію. Втім, це вже був наступний день, бо перед тим оператор (Алішер Хаміходжаєв) показав символічно-прекрасний зимовий захід сонця. Цей захід був посправжньому довгим, помірним, немов сама «русская тоска», занурившись у яку, ми врешті, разом із темрявою останнього кадру, потрапляємо у лігво злих стихій ночі.

Ці кадри, як і багато іншого, викликали оплески в залі. Вони були цілком заслуженими. Фільм студентський, але за режисурою і операторською роботою скроєний так точно, що вже не знаєш, де нарочите авторське образне вирішення епізодів, а де документи життя. Камера майже постійно зафіксована на одному місці, й потік провінційної російської дійсності потрапляє в об'єктив вільним, не згвалтованим. І страшним у своїй реальності. Панорамний пейзаж цього поселення, де ліс вривається поміж закинуті будівлі, де немає й натяку на українські межі, за які з покоління в покоління лаються, аби виростити свій хліб, немає навіть начерку маленьких городів — ці пейзажі наводять на дивні сюрреалістичні думки. Якби якийсь інопланетянин побачив Землю тільки з боку величезних російських просторів, то він би вирішив, що на ній немає цивілізації.

Та що там інопланетяни! Коли жінки на екрані штовхали товарний вагон, іноземка, яка сиділа поруч, запиталася мене: «Хто платить цим людям за цю дурну роботу?». Як пояснити людині "несовіцькій" подібні реалії? Я відповіла, що це ностальгія за колгоспом чи за фабрикою, де вони працювали разом усе життя. Їм у кайф почуття спільної упряжки. Це своєрідний бурлацький інстинкт...

А інші довкола нехай російською мовою, але раптом вдячно згадували українську незалежність.

45